CZECH LANGUAGE NEWS

Bulletin
of the International Association
of Teachers of Czech

Bulletin
Mezinárodní asociace
učitelů češtiny

No. Sixty-Four

2026/1

Czech Language News is a newsletter published twice a year by the International Association of Teachers of Czech (IATC). The editorial office is currently at the Department of Slavic Languages and Literatures, Harvard University. The bulletin serves as a forum for research, teaching, information and organization of Czech language instruction, in the broader context of Czech studies. *CzLN*'s mission is to contribute to the promotion of interdisciplinary and international cooperation as well as to integration of theoretical and applied aspects of language study. *CzLN* is an open exchange of information and ideas and the editorial board welcome ideas and submissions for inclusion in the next issue.

The preparation of this publication was supported by a grant provided by the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic.

Editor: Veronika Tuckerová (Harvard University)

Assistant Editors: Lída Cope (East Carolina University), Susan Kresin (University of California, Los Angeles), Martin Šemelík (Czech Academy of Sciences), Kateřina Šichová (University of Regensburg)

Member News: David Cooper (University of Illinois, Urbana-Champaign)

Please send your news to dlcoop@illinois.edu

Cover & Typography: Stará škola (staraskola.net)

Editorial Board: Neil Bermel (Sheffield University), David Cooper (University of Illinois, Urbana-Champaign), Craig Cravens (Indiana University), David Danaher (University of Wisconsin-Madison), Christopher Harwood (Columbia University), Laura Janda (University of Tromso), Jindřich Toman (University of Michigan)

More about the International Association of Teachers of Czech and previous issues of *CzLN* can be found at https://czechlanguageassociation.tumblr.com/

Contact: vtuckerova@fas.harvard.edu

ISSN 1085-2950

CONTENTS / OBSAH

MESSAGE FROM THE PRESIDENT / SLOVO ÚVODEM / 5

ARTICLES, SKETCHES / ČLÁNKY, ČRTY
Czech Literature as a World Literature Today: Trends and Strategies / 7
(Petra James)

INTERVIEW / ROZHOVOR
„České země […] jsou v evropském srovnání originální“ / 19
(Marek Nekula — Peter Zusi)

REVIEW / RECENZE
Škrabal, Michal / Štěpánková, Barbora /
Skoumalová, Hana (eds.) (2025):
Korpus třicetiletý / 29
(Miroslav Pošta)

Ivačić, Matija / Kohoutková, Zdeňka / Kos, Suzana /
Ribarova, Slavomira / Sajko, Laura / Vuković, Petar (eds.) (2026):
Migracije. Zbornik radova s Međunarodne bohemističke znanstvene konferencije / 33
(Nela Merva)

VARIA / 37

MEMBER NEWS / 48

As the newly elected president of IATC I would like first of all to thank the previous president, Neil Bermel, for his dedication to the profession for twelve years. I am grateful to the Executive Board and the entire IATC who placed their trust in me to serve.

I would also like to congratulate Neil Bermel and Marek Nekula, members of IATC, on receiving the prestigious Josef Dobrovský Medal from the Czech Academy of Sciences!

This issue contains two major pieces. Petra James's article informs us how digital data collection projects illuminate the actual current state of Czech literature in the international context. James also identifies venues and methods of mediation through which Czech literature enters world literature. Especially noteworthy is female writers' contribution to Czech literature, which has not been recognized in the existing literary canon. The article reinforces the importance of translation, especially in the Anglophone world, in promoting Czech literary texts worldwide. The second major piece is Peter Zusi's interview with Marek Nekula. Readers will learn about Nekula's research path from linguistics/pragmatics to the writings of Franz Kafka as he pursued the intertwining nature of languages, ideology, and historical memory. The interview also includes how the field of Czech Studies at the University of Regensburg emerged after the fall of the Iron Curtain and how Nekula's research translates into teaching. At the end of the issue are reviews and news from the profession. The current issue is particularly rich in reports from conferences, workshops, and projects, which took place in several locations in the world, with a diverse array of audiences.

Since the inception of IATC much progress has been made, and the journal has made great strides. I look forward to working with the Executive Board and every member of IATC in the hope of widening the membership base.

Masako Fidler
Brown University

Czech Literature as a World Literature Today: Trends and Strategies

Petra James

If we subscribe to a definition of world literature as literature translated into "central" languages and participating in the universal circulation of letters (David Damrosch),[1] we may wonder what place a "small literature", such as Czech, holds in this globalized literary system.[2] Thanks to Ondřej Vimr's *Atlas of World Czech Literature (1817–2019)*, published in 2025,[3] we now have a statistical tool for assessing the presence of Czech literature in world literature over the last two hundred years.[4] Vimr considers translation into at least five foreign languages to be a mark of the presence of a literary work in the global literary system—a threshold that few contemporary Czech authors reach. In this article, we will label this penetration of Czech literature into world literature "capillary worlding" and describe the strategies that small literatures such as the Czech one employ to gain visibility in the global literary system. The term, used for example in the collective monograph *Translating the Literatures of Small European Nations*, was originally introduced into postcolonial studies by one of its classic theoreticians, Gayatri Spivak.[5]

As we will show, the strategies used by small literatures (such as Czech, Slovak, Slovene, Maltese etc.) depend on individual mediators, translators, their subjective choices and their access to publishing possibilities and funding. This contrasts with the situation of more "central" literatures with steady and organized networks of support, such as the Anglophone, Francophone or Hispanophone literatures, whose authors have easier access to translation and thus to the status of "world literature." The modest presence of Czech literature in world literature is an interesting example of such uneven distribution of symbolic capital among literatures of the world.

The French sociologist of literature Gisèle Sapiro has emphasized the essential role of "cultural intermediaries and literary institutions in con-

structing the figure of the *global author*[6]." The role of institutions, mediators, and translators is all the more important in small literatures.[7] Czech literature in translation is often part of cultural diplomacy; it is supported by subsidies, the commitment of mediators, the often subjective and personal choices of translators, and the determination and skill of authors to assert themselves in a complex and highly competitive literary system. Support and strategies have become even more important since 1989, when Western publishers gradually lost interest in Czech literature as one of the representatives of Eastern Bloc literary production.[8]

The changed circumstances after 1989 have affected Czech literature not only in translation, but also more generally. The situation after 1989 represents an apparent paradox and contradiction. In 1989, writers welcomed their independence from the political power of the communist regime, whose cultural and editorial policies were largely subject to ideological requirements. After a brief period of enthusiasm and excitement among publishers and writers who hoped to be subjected exclusively to aesthetic requirements, the reality of the free market quickly caught up with literary production. Today, literary prizes, author promotion, and institutional subsidies for literary translation—whether Czech or European—have become essential for the publication of Czech literature and its translations. This reality affects even the most renowned authors: their works are often published in modest print runs, reflecting the limited capacity of a country of 11 million inhabitants to "absorb" the abundant output of its book market. Czech literature therefore depends largely on the support and attention of critics and translators, especially as they compete in bookstores with numerous translations of foreign literature, dominated by English-language production.

Czech literature in translation faces even larger challenges. Czech books translated into other languages are often only available in a few bookstores in Prague, where they have limited visibility and impact on foreign readers. Abroad, academic or "small-scale" publishing houses can rarely ensure widespread distribution of Czech literary works in translation. Paradoxically, however, the shift to more internet-based book sales could facilitate access to Czech literature in the future, as it is generally easier both to promote and to find a translation online than in a bookstore.

The essential role of translators and mediators was underscored even more after 1989. As many readers in the Central European countries of the

former Eastern Bloc generally lost interest in the creative output of their Eastern Bloc neighbors in favor of Western literature, the main audience for Czech literature diminished and the importance of cultural mediation and diplomacy increased. Czech cultural centers, universities, embassies, literary agents, literary awards, and translators now play a more central role. There is an important exception: One country in the region that has maintained a constant interest in Czech literature is Poland. Reflecting this, as Joanna Goszczynska notes, the Polish publishing house Oficyna Wydawnicza ATUT founded a collection entitled "Czech Literature" in 2005, which has been introducing new Czech authors in Polish translation and has continued to publish authors who were censored during the communist period.[9]

Strategies for publication of Czech literature in translation

The above-described literary context further emphasizes the importance of institutional recognition through literary awards and, more broadly, through institutional and academic recognition both in the Czech Republic and abroad.

A common strategy in promoting Czech literature worldwide is to frame the translation and promotion of Czech authors in the context of current global social issues and methodological trends in literary studies. The major examples are: feminist aspects of women's writing (Radka Denemarková, Lucie Faulerová), the assertion of LGBTQ+ rights (recent translations of Jiří Karásek ze Lvovic into English or translations of Marek Torčík), representations of Czech minorities and historical communities abroad (Markéta Pilátová, Matěj Hořava), migration (Marek Šindelka), globalization (Josef Pánek), eco-criticism (Anna Bolavá, Jonáš Zbořil), the immigrant backgrounds of authors who adopt Czech as their literary language (the Ukrainian-born writer Irina Zahladko, b. 1986), bi-racial authors (Tomáš Zmeškal) or those belonging to post-migration literature (Sufian/Sufján Massalema, b. 1999 in Jablonec nad Nisou). In addition, contemporary Czech authors sometimes operate across several national literary fields. As an example, Jaroslav Rudiš (b. 1972), who lives between Germany and the Czech Republic, publishes his texts in both languages, and is very well connected

with key mediators of Czech literature, which contributes significantly to his visibility in Czech and world literature. Another example of an author who oscillates between "central" languages (English, French, and German) and Czech is the Franco-Czech author Lenka Horňáková-Civade (b. 1971). Increasingly more authors are shifting their affiliation from "small literatures" to migration literatures, which facilitates their integration into academic discourse, an important source of visibility for authors from post-communist Europe.

Contemporary authors often participate in another phenomenon linked to the circulation of Central and Eastern European literature, namely "auto-translation."[10] Authors who see themselves as representatives of "small literatures," marginalized in world literature because of their native language, often contribute to the circulation of their work by participating in the translation of their own texts. The effect of this bilingualism on the visibility of these authors is obvious—among the fifteen most translated authors into French between 1989 and 2020, three wrote their works in both Czech and French: Milan Kundera, Petr Král, and Lída Durdíková.[11]

The conservative canon of Czech world literature

Czech literature in translation is fairly conservative, in the sense that it reinforces the classical canon of Czech literature. As Vimr's book shows, the authors who continue to dominate world Czech literature, i.e., translated Czech literature, are the "great men" of the 20th century literary canon: Jaroslav Hašek, Karel Čapek, Milan Kundera, Bohumil Hrabal, and Václav Havel. This trend can be seen in all translations, particularly in Poland, where Czech literature continues to enjoy considerable popularity thanks to the symbolic capital acquired by the "classic" authors who were among the most translated Czech authors in the 1990s and 2000s, notably Hašek, Hrabal, and Kundera.[12] In the French context, Xavier Galmiche refers to the "Club of the Famous Five"—Čapek, Hašek, Havel, Hrabal, and Kundera—to describe the continued interest in these „classic" Czech authors in France before and after the political changes of 1989.[13] Lenka Pokorná Korytarová notes that these five authors have also dominated German and English translations of Czech literature since 1989,[14] and Vimr confirms the overall stability of these authors in global translations of Czech literature. It is only

in recent years that writers who entered Czech literature after 1989 have begun to surpass the "classic" authors in Czech world literature.

Women in Czech World Literature

Vimr's book confirms the assertions of literary sociologists who have demonstrated the effect of the female gender on the presence of women in world literature: in the 200 years of Czech literature translation presented by Vimr, women are virtually absent among the translated authors. Only a few canonical authors, such as Božena Němcová, a 19th-century classic, have managed to enter world literature through translation. Likewise, Sapiro notes that translations of French-language literature into Central European languages reveal "gender inequalities (very few women are translated)".[15] The mediation of Milan Kundera at Gallimard and Philip Roth in the series The Writers from Other Europe in the United States demonstrates a similar gender imbalance in editorial choices. Under Roth's direction in the 1970s and 1980s, 17 titles of Central European authors were published (including books by Milan Kundera, Ludvík Vaculík, Witold Gombrowicz, George Konrád, Tadeusz Konwicki, Danilo Kiš, Jerzy Andrzejewski, Bohumil Hrabal, Tadeusz Borowski, Bruno Schulz, and Géza Csáth). No female author from Central Europe was included in this influential collection, which shaped the image of Central European literature among Anglophone readers. Likewise, no Czech female author was published under Kundera's direction at Gallimard.

However, among the new trends in translations of Czech literature is a greater presence of Czech women writers who are being translated and published in foreign languages. Poland is particularly receptive and open to welcoming Czech women authors in translation. Polish readers can now enjoy translations of authors such as Petra Hůlová, Petra Soukupová, Radka Denemarková, Kateřina Tučková, Bianca Bellová, Tereza Boučková, and even the poetry of several Czech poets, such as Viola Fischerová.[16] Some of these authors have also been published in English, German, French or Dutch. This phenomenon is linked, among other things, to the European Prize for Literature, whose jury promotes gender balance among the nominees and winning authors. Thus, Bianca Bellová (b. 1975) and Lucie Faulerová (b. 1989) were able to gain access to Czech world literature largely as the

recipients of the European Union Prize for Literature. Bellová received the Prize in 2017, for her novel *Jezero* (*The Lake*), and Lucie Faulerová received the Prize in 2021, for her novel *Smrtholka* (*Deathmaiden*). This prize, funded by the European Union, is awarded annually in Brussels. On the occasion of the ceremony, a publication presents excerpts from all the nominated texts in translation. The translations are done by renowned translators and often lead to publishing contracts in various foreign languages. The authors who win this prize also gain considerable visibility in the Czech media and are supported by Czech cultural centers abroad, which organize readings and meetings with the authors, increasing their reach and their chances of being translated. However, the system of nominations and the organization of literary juries assume that authors are well integrated into the institutional literary system, which keeps some authors relatively invisible. We can only hope that the current broader trends will continue to give more visibility to female authors.

Foreign translations and globalization strategies

Vimr's book confirms that small literatures, including Czech literature, tend to aspire to greater visibility through translations into "central" languages. The languages into which Czech literature has been most widely translated between 1817 and 2019 include German (24.5% of published translations), English (13.2%), French (8.6%), Polish (7.1%), Slovak (5.7%), Hungarian (5.3%), and Russian (4.4%)[17] . These figures confirm the importance of central languages such as German, English and French for the dissemination of minor literatures. At the same time, the results indicate a certain Central European identity, with the central languages being followed by the languages of the countries neighboring present-day Czech Republic: Germany, Austria, Slovakia, Hungary, and Poland.

The data collected by Vimr reveal another interesting phenomenon: a large number of translations of Czech literature has been carried out by Czech and Slovak translators and mediators. In the graph showing the countries of publication of translations of Czech literature, Germany, with 16.5%, is closely followed by the Czech lands, with books translated into foreign languages on Czech soil amounting to 14.5%. If we add the 6% of translations published between 1817 and 2019 in today's Slovakia, we arrive

at =20.5%. From this perspective, we can affirm that Czech literature was mainly translated within its own territory or in neighboring countries, close to Bohemia linguistically and/or culturally. Translations into French were particularly numerous in the period 1918–1938, thanks to Czechoslovakia's political orientation towards France and the Francophilia of its cultural elites.[18] Nevertheless, even during the interwar period (1918–1939), German remained the main language of translation (16.5%). 4.5% of the translations from Czech during this period appeared in publishing houses based in Great Britain, while 4.2% of the English translations were published in the United States.[19] Together, this represents 8.7% of translated Czech literature published in English, far behind 16.5% translations of Czech literature into German. Considering the central role of English in the circulation and inclusion of small literatures in world literature after 1945, this shows the difficulties Czech literature has had in breaking into the system of global circulation of world literature. It should also be noted that translations of Czech literature into English since 1989 have been published mainly by university or small publishing houses, which do not ensure circulation and distribution of literature comparable to that offered by books published by major Anglo-Saxon publishing houses. The era of digital books and audiobooks, as well as the increasingly central position of major American publishing houses, may further change the world of translation and publishing. The increasing availability of literary translations on social media and digital platforms, as well as the development of new forms of digital samizdat, linked in particular to the war in Ukraine and the increased presence in the Czech Republic of Russian and Ukrainian authors exiled by the armed conflict, will probably continue to change the image of contemporary Czech literature and its translations.

Conclusions

Digital data collection projects and statistics make it possible to construct a much more accurate picture of Czech literature worldwide than was previously available. It shows the dominant position of the canonical 20th century male authors in contemporary world literature; they have continued to be translated beyond the Cold War era. It shows a strong tendency to a conservative preservation of the canon and relative lack of representation

of female authors. In recent years this gender imbalance has been partially corrected, with more contemporary Czech female authors managing to get their books translated and published.

One area that still needs to be further explored by researchers in digital humanities is translations of Czech literature in journals since 1817 till present, which are essential for understanding Czech literary life before and after 1989. The translations in journals are not at all analyzed in Vimr's project and represent its major blind spot. Further aspects, which remain invisible in digital humanities projects such as the *Atlas of World Czech Literature (1817–2019)*, include information about theater adaptations, crucial in the cultural transfer of literary works, or the identities of translators who have always played an essential role in the history of literary translation of small literatures. Thus, an approach to literature from the methodological perspective of digital humanities has its limits: While it can provide an overview of trends, it is not sufficient for a full-scale study of cultural transfer through literary translation.

Further research is particularly important for poetry, which continues to be widely translated and published in journals, rarely as separate books dedicated to one poet, but instead as selected poems chosen by the translator.[20] Poetry translations are today often published on digital platforms (such as Body: https://www.bodyliterature.com/) or directly on the authors' social media, which further complicates our ability to track them in their entirety. The works cited on translations of Czech literature clearly show the central role of geopolitical context in the publication of translated books. The context of global Czech literature during the Cold War and after 1989 is therefore not an anomaly but rather a continuation of a widespread trend. Contemporary Czech literature is rarely presented as specifically Czech, but rather as representative of the universal concerns of contemporary writers and society as a whole—environmental issues, globalization, feminism, minority rights, migration, armed conflict, etc. After the "aesthetic" retreat of the 1990s and 2000s, understandable in the context of the rejection of the dominance of Marxist-inspired literary theories, which had been hegemonic in literary research in the Eastern Bloc countries before 1989, contemporary world Czech literature seems to have opened itself more to engagement in the debates of today's world.

Endnotes

1/ David Damrosch, *What is World Literature?*, Princeton, Princeton University Press, 2003.

2/ See Rajedra Chitnis, Jakob Stougaard-Nielsen, Rhian Atkin, Zoran Milutinović (eds.) *Translating the Literatures of Small European Nations*. Liverpool: Liverpool University Press, 2022. Kate Averis, Margret Littler, Godela Weiss-Sussex (eds.). *Contested Communities. Small, Minority and Minor Literatures in Europe*. Cambridge: Legenda — Modern Humanities Research Association, 2023. Marko Juvan, "Kako misliti svetovno književnost z njenega roba?" [How to think about world literature from its margins?]. *Primerjalna književnost*, 45.3 (2022): 1–18. URN:NBN:SI:DOC-9L9S3H0J from http://www.dlib.si; Bergur Rønne Moberg and David Damrosch. "Defining the Ultraminor", *Journal of World Literature*, no. 2, 2017, pp. 133–137. Dalia Satkautskyte "Small Literature as a Problem. Could It Be Solved?" *Interlitteraria* 24, no.º2, 2019, pp. 275–289.

3/ Ondřej Vimr, *Atlas české světové literatury (1817–2019)*, Prague, Academia, 2025.

4/ Thanks to an initiative by the Moravian Library in Brno, we have access to works dedicated to translations of Czech literature between 1989 and 2020 into several languages, including French, German, and Polish. See Joanna Goszczynska, Jaromír Kubíček, Tomáš Kubíček, *Česká literatura v polských překladech* (*1989–2020*), Brno, Moravian Library, 2020. Xavier Galmiche, Tomáš Kubíček, *Česká literatura ve francouzských překladech* (*1989–2020*) — *Czech literature and its translations into French*, Brno, Moravian Library, 2021. Anne Hultsch, Tomáš Kubíček, Lenka Pokorná Korytarová, *Česká literatura v německých překladech* (*1989–2020*), Brno, Moravian Library, 2021.

5/ Rajedra Chitnis, Jakob Stougaard-Nielsen, Rhian Atkin, Zoran Milutinović (eds.) *Translating the Literatures of Small European Nations*. Liverpool: Liverpool University Press, 2022. The authors refer to the English term "worlding", introduced into postcolonial studies by one of its classic theoreticians, Gayatri Spivak. She uses this term to refer to the creation of an image of the world among colonized subjects through representations emanating from the colonial center and its actors.

6/ Gisèle Sapiro, *Qu'est-ce qu'un auteur mondial? Le champ littéraire transnational*. Paris, EHESS Gallimard-Seuil, 2024, p. 10.

7/ Jeanne Glesener, Marko Juvan, Benedikts Kalnačs, "Towards the Definition of Small Literatures", in *QEIOS*, published December 10, 2025, open access, accessed January 31, 2026, *https://www.qeios.com/read/R9F5G1/pdf.*

8/ In recent years, important works have been published in the field of translation sociology studies, which allow us to frame the work on translations of Czech literature. For the context of the Cold War period, we have important works by Ionna Popa, *Traduire sous contraintes: Littérature et communisme (1947–1989)* [Translating Under Constraints: Literature and Communism (1947–1989)], Paris, Editions CNRS, 2010. See also Ran Abramitzky and Isabelle Sin, "Book translations as idea flows: The effects of the collapse of Communism on the diffusion of knowledge", *Journal of the European Economic* Association, 12, no. 6, 2014, pp. 1453–1520.
9/ Joanna Goszczynska, "Translations of Czech Literature in Poland since 1989", in Joanna Goszczynska, Jaromír Kubíček, Tomáš Kubíček, *Česká literatura v polských překladech* (*1989–2020*), Brno, Moravian Library, 2020, pp. 32–33.
10/ Anna Lushenkova Foscolo and Malgorzata Smorag-Goldberg (eds.), *Plurilinguisme et autotraduction*, Paris, Eurorbem Editions, Institut des études slaves, 2019.
11/ Lenka Pokorná Korytarová, „Translations of Czech Literature into French: Books from 1989–2020," *op. cit.*, p. 130.
12/ Joanna Goszczynska, "Les Traductions de la littérature tchèque en Pologne depuis l'année 1989" [Translations of Czech Literature in Poland since 1989], *op. cit.*, pp. 11–24.
13/ Xavier Galmiche, „Czech writers translated into French from 1989 to 2020: a faded passion flower?" in Xavier Galmiche, Lenka Pokorná Korytarová, Tomáš Kubíček, *Česká literatura ve francouzských překladech* (*1989–2020*), Brno, Moravian Library, 2021, pp. 66–67.
14/ Lenka Pokorná Korytarová, "Translations of Czech Literature into German from 1989 to 2020", in Anne Hultsch, Tomáš Kubíček, Lenka Pokorná Korytarová, *Czech Literature in German Translations* (*1989–2020*), Brno, Moravian Library, 2021, p. 176.
15/ Gisèle Sapiro, "Tendences et spécificités de la traduction du français en Europe de l'Est" [Trends and Specificities in French Translation in Eastern Europe], in Antoine Marès and Clara Royer (eds.), *Les Traductions de la littérature de langue française en Europe centrale* [Translations of French-Language Literature in Central Europe], Rennes, PUR, 2026, p. 69.
16/ Joanna Goszczynska, "Les Traductions de la littérature tchèque en Pologne depuis l'année 1989" [Translations of Czech Literature in Poland since 1989], *op. cit.*, pp. 11–42.
17/ Ondřej Vimr, *op. cit.*, p. 18.
18/ See the collected work edited by Antoine Marès and Clara Royer: *Les Traductions de la littérature de langue française en Europe centrale*, Rennes, PUR, 2026.

19/ Ondřej Vimr, *op. cit.*, p. 18.
20/ With regard to translations of French-language literature in Central Europe, [20] Gisèle Sapiro notes that "[s]hort stories, like poetry, tend to find outlets in literary journals and cultural magazines, and sometimes in the mainstream press, which also publishes serialized novels." Gisèle Sapiro, "Tendences et spécificités de la traduction du français en Europe de l'Est" (Trends and Specificities in the Translation of French in Eastern Europe), *op. cit.*, p. 71.

Petra James teaches at Université libre de Bruxelles, where she holds the Chair in Czech Studies. As the director of MODERNITAS, MSH-ULB she focuses on comparative history of modernism and avant-garde.
Contact: *petra.james@ulb.be.*

„České země […] jsou v evropském srovnání originální“

Interview s Markem Nekulou (Universität Regensburg) vedl Peter Zusi (NYU Prague & UCL London) při příležitosti 30 let fungování studijního programu Bohemicum na Univerzitě Regensburg.

Tvoje akademické začátky jsou spojené s lingvistikou. V průběhu času ses vypracoval v předního odborníka na multikulturní prostředí Prahy a českých zemí se speciální expertízou pro Franze Kafku. Můžeš popsat, jak k tomuto posunu došlo?

Chápu, že zvenčí tento posun od lingvistiky a částic směrem k sémiotice pražského veřejného prostoru a Kafkovi může mást, ne-li iritovat. Pro mne ale částice, o kterých ostatně dodnes píšu, nikdy nebyly zajímavé pouze z hlediska formálního a/nebo funkčního, tedy z hlediska systémové a/nebo pragmatické lingvistiky. Zajímal mě na nich také jejich vývoj. V něm v 18. a 19. století důležitou roli sehrál jazykový kontakt, při němž vícejazyční mluvčí přenášeli svoje konverzační rutiny z němčiny do češtiny. Nešlo přitom ale jen o jednotlivá slovíčka a jejich slovnědruhové významy. V té době se totiž proměnil systém částic jako celek. Taková systémová změna vyvolaná nebo podpořená jazykovým kontaktem není ovšem myslitelná bez širší společenské relevance vícejazyčnosti. Jazykový kontakt posléze vyvolal — řečeno s Peterem Nelde — jazykový konflikt a do hry se dostaly monoglosní jazykové ideologie, časem symbolicky reprezentované i ve veřejném prostoru. To je třeba nějak reflektovat, což vedlo k rozšíření mého záběru.

K Franzi Kafkovi jsem ale přišel vlastně náhodou ještě v době, kdy jsem působil na katedře germanistiky Filozofické fakulty v Praze. Mým úkolem bylo pomoci vydavatelům německého kritického vydání Franze Kafky s edicí Kafkových soukromých i úředních českých dopisů a českých fragmentů v německých dopisech. To se pak trochu rozrostlo. Za těmi dopisy, jejich pravo-

Foto: Univerzita Regensburg / Julia Dragan

pisem a podobou použitých jazykových forem se totiž skrývá víc. Kafka vyrůstal a posléze tvořil ve vícejazyčné Praze, v níž se jazyky v jazykové praxi vícejazyčných mluvčích a komunit nejen prolínaly, ale v níž spolu — řečeno s Benedictem Andersonem — imaginární jazyková společenství svého času také soupeřila. Dobové představy o (národním) jazyku či jazycích a jejich postavení se tak vepsaly do Kafkovy jazykové a vzdělávací biografie a spolu s tím i do jeho znalosti a ovládnutí zmíněných i jiných jazyků — od roku 1917 zesílila Kafkova snaha o osvojení hebrejštiny. Otázky jazyka, kultury a komunikace přirozeně vešly i do jeho literárních děl.

Paměťová studia, tedy paměť, kultury vzpomínání a jejich vztah k formování národa a podobám a produkci národního jsou další významnou částí Tvého výzkumného profilu. Myslíš, že český kontext na tomto poli něčím nabízí jedinečný pohled? A pokud ano, v čem?

Těžko říct. Když obrátíme pozornost k 19. století, tak vidíme, že kulturou veřejných pomníků zasvěcených „velikánům“, v nichž určité společenství spatřuje své vzory a jimiž se adresovaná veřejnost postupně mění a stabili-

zuje jako veřejnost národní, je česká vzpomínková kultura na první pohled součástí vzpomínkové kultury středoevropské, „německé“. Český pantheon se tak formuje — řečeno s Vladimírem Macurou — v překladu německých vzorů. To platí o artefaktech, kdy sochy českého Slavína financovaného Antonem Veithem a vystavené dnes v Národním muzeu vznikaly podle návrhů Ludwiga von Schwanthalera, autora kolosální sochy mnichovské Bavarie. Ale platí to i o pojmenováních. Zatímco Franz Palacky o „böhmische Walhalla“ píše v textech německých, Karel Havlíček Borovský o „české valhale“ píše česky. Sémanticky se pak nové české pojmenování „Slavín“ utváří v kontaktu s německým pojmenováním „Ruhmeshalle“.

To, co vypadá jako pouhý překlad, je ve skutečnosti specifický překlad kulturní, který má svůj širší kontext a obrací se proti svému vzoru. Český Slavín, který se konkretizuje v nejrůznějších manifestacích, se tak nevymezuje jen vůči Walhalle, ale postupně a stále silněji také vůči transkulturním pantheonům zemským, vlasteneckým Uvažuje-li Franz Palacky pro české stavy o pantheonu v plánované budově Vlastenského muzea na Františkově nábřeží ještě zemsky s tím, že vybrané „velikány“ ve své představě shromažďuje kolem sochy Františka I., je koncept Slavína Antona Veitha, na jehož koncepci se jako František Palacký také podílí, ryze český, etnický. Podobně se proměnil i pantheon v Muzeu na dnešním Václavském náměstí od zemského pantheonu na vnějších stěnách Muzea k etnickému v jeho vnitřním Pantheonu.

Kam tím míříš?

Chci tím říct, že české země jsou v 19. století touto pluralitou konceptů — včetně transkulturních konceptů zemských — v evropském srovnání originální. O to jasněji tak u nich vystupují funkce vzpomínkové kultury, které spočívají v konstrukci a historickém ukotvení, v multimediálním šíření a emocionálním fixování i v stabilizaci národní identity a její homogenizaci dekonstrukcí a v destabilizaci alternativních národních konceptů. Originální je – řečeno s Ericem Hobsbawmem — i tzv. vynalezená tradice českých národních pohřbů. Národní pohřby sice hrají roli i jinde — při etablování pařížského Pantheonu, nebo pantheonu v londýnském chrámu sv. Pavla. V českém kontextu jde nicméně o subverzivní využití poslední poutě k národní mobilizaci, přičemž základy této tradice — založené Hankovým pohřbem na Vyšehradě — byly položeny v době, kdy veřejné shromažďování — bylo-li možné — bylo výrazně omezené.

V pozdější době je originální vytvoření specifické kulturní paměti skloubením komunisticky manipulovaného národního pantheonu a pantheonu budovatelů komunistické společnosti prostřednictvím společného masternarativu vzniku a výstavby komunistické společnosti, který se manifestoval mimo jiné v Národním památníku na Vítkově nebo původní jazykové a vizuální ikonografii pražského Metra. V těchto i jiných reprezentacích z 50. a 70. let se ukazuje komplementarita nacionalismu a internacionalismu ve specifické verzi národního komunismu, kde se v daném případě československé ztrácí za českým. Přitom komunistická vize byla deklarativně internacionalistická, i když nalomená vůdčí rolí Sovětského svazu a v jeho rámci Ruska, a deklarativně upřená k „novému člověku" a do budoucnosti.

Těch příkladů i pro období po roce 1989 — třeba s ohledem na „sametové retro" v české populární kultuře, o němž pod Tvým vedením psala Veronika Pehe — je samozřejmě víc, ale nechci Tebe, ani čtenáře zahltit.

Vraťme se ještě ke Kafkovi: „kafkologie" se postupem času stala svébytnou akademickou disciplínou, ale jen málo specialistů na Kafku mimo Českou republiku ovládá češtinu. Do jaké míry to podle Tvého názoru vadí?

Rozhodně si nemyslím, že to vadí. Když někdo píše o Kafkovi a filmu, což je relevantní nejenom s ohledem na jeho rané texty, tak k tomu určitě nepotřebuje vědět, že a jak Kafka ovládal češtinu nebo zda a jak znal či hodnotil českou literaturu a kulturu. Spíš je problém, že se o Kafkovi píše bez znalosti němčiny a někdy i bez znalosti textů. Ale to je jiná kapitola. U sionismu, s nímž se Kafka četbou, v rozhovorech i ve svých osobních textech vyrovnával, je už otázka, nakolik se dá obejít bez hlubšího vhledu do českého kontextu. Přínosem pražského sionismu do debat o budoucí podobě státu Izrael byla podle Dimitry Shumského představa dvojjazyčného národa, která vyrůstala z tradic neobohemismu pražských židovských intelektuálů, které Kafka osobně znal. I tam se dá bez češtiny nepochybně obejít. Většina primárních textů je německých a sekundární literatura je psaná převážně anglicky. Znalost středoevropského, českého, pražského kontextu může čtenáře dovést dál také při interpretaci textů jako „Popis jednoho zápasu", „Starost hlavy rodiny", „Starý list" nebo „Městský znak".

Jiné je to u komparatistického pohledu na Kafku, uchopení pražské moderny i postižení Kafkovy role v moderní literatuře. Tam se asi bez znalosti češtiny a české literatury obejít nedá. Hans Dieter Zimmermann svého času

psal o Kafkovi a Boženě Němcové nebo Janu Ámosi Komenském a paralelách a rozdílech mezi jejich texty. Karel Kosík srovnával — ovšem z pohledu filosofa — Kafku a Haška. České texty těchto autorů lze jistě najít i v překladu do světových jazyků. Paradoxně ale chybí právě překlady českých moderních autorů, současníků či autorů, které Kafka mohl znát a číst. Srovnání jejich děl s díly Kafkovými může přitom vrhnout nové světlo i na Kafkovu tvorbu — ať už jde o Richarda Weinera, o kterém píšeš Ty, nebo o Jiřího Karáska ze Lvovic, o jehož „Gotické duši" ve srovnání s Kafkovým „Popisem jednoho zápasu" napsala pozoruhodný text Veronika Tuckerová. Tady se bez češtiny obejít nedá. Nebo dá, ale pak je asi lepší si vybrat jiné téma.

Jak znalost českého jazyka a povědomí o českém kulturním kontextu ovlivňuje vnímání Kafky a jeho literární tvorby?

To je otázka. Český pohled je jen jedním z možných pohledů na Kafku. Při vší úctě ke Kafkově znalosti češtiny a jeho české četbě byla jeho literárním jazykem němčina. A tím pádem je to také především německá literatura, kterou četl a recipoval, a především němčina, přes kterou recipoval židovskou historii, literaturu i kulturu. Je nepochybně chybou český pohled u Kafky ignorovat. Přílišný důraz na Kafkovu znalost češtiny, na jeho schopnost číst česky i literární texty i na jeho znalost české kultury a pražského kontextu může být ovšem i zavádějící. Může to vést k přecenění biografie, pražského kontextu, relevance česky psané literatury pro jeho literární produkci. Důsledkem je nekritické načítání Prahy do „Ortelu", „Procesu", „Ameriky", „Zámku" i jiných textů a v návaznosti na Eisnerovu tezi trojího ghetta hledání tzv. vnitřního ghetta v těchto i jiných textech. Československá germanistika v 60. letech chtěla číst a četla Kafku „z pražského pohledu". To na jedné straně vedlo k tvořivému přisvojení Kafky českými spisovateli, dramatiky, výtvarníky i filmaři a sloužilo to probuzení kritického pohledu na totalitarismus, který Kafka údajně „prorocky" nazřel. Na druhé straně to vedlo k biografickému, pražskému, marxistickému „uzemnění" Kafky, jak je to formulováno v dobových textech, které pohled na Kafkovy texty zužuje a zplošťuje.

Kolik se z Tvého jedinečného výzkumného profilu promítá do Tvé pedagogické činnosti? Je mezi studenty zájem o vícejazyčné a interkulturní prostředí střední Evropy, resp. českých zemí?

Semináře věnované výhradně Kafkovi — Kafkovi a Praze nebo Kafkovi a filmu — nenabízím často. A to i přes to, že poptávka po místě v těchto kurzech bývá taková, že ji nemohu uspokojit. To je dáno Kafkou. Já to brzdím. Kafka je pro mne nadále živé výzkumné téma, tak bych se zrovna u něho nerad propadl do rutiny. Ale častěji Kafku začleňuji do kurzů věnovaných literatuře a vícejazyčnosti. Jeho Odradek si o to přímo říká. Kafkův text „Starý list" užívám v kurzu k literatuře a migraci. Konkretizují se v nich totiž mimo jiné koncepty hybridity a interkulturního diskurzu, takže se ve spojení se sekundárními texty hodí jako východisko pro diskuzi. Podstatný je Kafka i při diskuzi Milana Kundery — nejen s ohledem na jeho koncept malé literatury a střední Evropy, ale i s ohledem na Kunderovy eseje a vybrané literární texty a jejich poetiku. Větší roli ale u mě hrají kurzy věnované paměti, které jsou — řekl bych — dost oblíbené i proto, že studenti vidí a vědí, že paměť je ve veřejném diskurzu nástrojem politiky. A tak to chtějí kriticky reflektovat. Věnuju se v kurzech literatuře a paměti, proměnám vzpomínkových kultur v česko-německém srovnání, vzpomínkové kultuře a politice ve střední Evropě, roli vzpomínkových kultur při formování národa… Největší prostor ale pořád věnuju lingvistice a sociolingvistice: kromě různých úvodů a přesoborových lingvistických přednášek nabízím kurzy k jazykovému kontaktu češtiny a němčiny, jazykové situaci ve střední Evropě (jazykové menšiny, konflikty, krajiny…), ale také jazykovému plánování a managementu nebo akvizici a podobám češtiny jako jazyka zděděného. Středoevropský kontext nebo metodogický přístup přitom česká témata otevírají přes pomyslné hranice oboru.

Máš neobvyklý soubor dovedností a odborností — nacházíš studenty, kteří jsou schopni rozvíjet potřebné dovednosti pro práci na výzkumných tématech podobných těm Tvým?

Od svých studentů rozhodně nečekám, že budou mít stejné výzkumné zájmy jako já, ani že je budou mít všichni a najednou v takovém rozsahu a skladbě, jako je mám já. Je mi přece jen přes šedesát, takže se u mne za ty roky při cestě z pražské germanistiky na brněnskou bohemistiku a řezenskou slavistiku ledacos posbíralo. O proměnách oboru ani nemluvě. A nejsem naštěstí jediný, kdo je učí. To jen, abychom to dali do kontextu. Konkrétní kurzy u nás nicméně berou v potaz jazykovou, oborovou i sociální realitu našich studentů. Mezi německými studenty máme řadu studentů,

kteří vyrostli s češtinou jako zděděným jazykem, a mezi českými studenty v rámci oboru Česko-německá studia, která naše univerzita nabízí společně s Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy, je řada z nich ze smíšených rodin, nebo už za sebou mají roční pobyt v Německu z doby studia na střední škole. Takže germanobohemisticky nebo středoevropsky zaměřené kurzy k češtině jako jazyku zděděnému, zdvořilosti ve střední Evropě, jazykovému kontaktu češtiny a němčiny, literatuře a vícejazyčnosti nebo migraci či mýtům o střední Evropě nejsou jen individuální náplní obecných modulů k jazykovědě a literární vědě, ale směřují nejen, ale také k jejich sociální realitě. K tomu přistupují kurzy k formování národa, paměti, migraci, adaptaci literatury ve filmu, utopii, vědě a jiným fikcím… Takže mají myslím docela výběr.

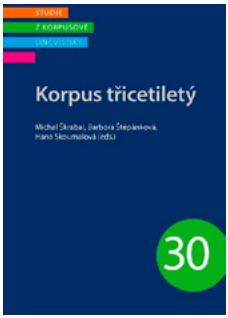
Zmiňuješ obor. Jak vlastně bohemistika v Řezně vznikla?
O tom jsem nedávno psal do sborníku *Bohemistik(y)*, který v souvislosti s letošním bohemistickým kongresem vydal Dalibor Dobiáš a který mezi účastníky kongresu myslím nějak cirkuluje. Tak si snad mohu dovolit být v odpovědi stručný.

Do etablování Centra českých studií Bohemicum v roce 1996 se bohemistika na Univerzitě Regensburg provozovala jako jinde v Německu, tedy ve filologickém formátu slavistickém a ve stínu rusistiky. V Řezně byla čeština spolu s dalšími západo- a jihoslovanskými jazyky součástí jiho- a západoslovanské filologie. Pád „železné opony“ byl nicméně v Bavorsku, kde žije mnoho lidí s kořeny v českých zemích, momentem pro založení československých, po rozdělení Československa českých studií. Iniciativa vzešla ze strany bavorské vlády. Nešlo ale ani tak o ohlednutí zpět, i když i to má svůj význam, jako spíš o evropský pohled vpřed. Ony ty evropské vize 90. let by stály za zvláštní analýzu. Českými studiemi se v době založení rozumělo dodatkové studium pro prosluchače všech oborů, kteří se naučí jazyk, zorientují v kultuře a ve svých hlavních oborech areálně zaměří na Česko, aby to později využili v praxi česko-německých vztahů v nejrůznějších oblastech. To se myslím dobře podařilo. Naši absolventi jsou v dané oblasti vidět ve správní, ekonomické, kulturní i vzdělávací sféře. Z těchto studií pak vzešly i další obory a vznikl prostor, aby se v získaných projektech rozvíjel také výzkum.

Kam podle Tebe směřuje budoucí výzkum? Máš nějaké plány na nové projekty, ať už související s Tvou předchozí prací, nebo jdoucí novým směrem?
Kdybych měl mluvit o výzkumu za německou bohemistiku jako celek, bylo by to na delší povídání. Totéž platí o Řezně. Dnešní projekty zpravidla spojují více aktérů. S kolegy z Univerzity Regensburg připravujeme větší projekt k vícejazyčnosti. To je něco, co mě pořád zajímá. Za sebe mohu být konkrétnější. Aktuálně pracuji třeba na projektu k jazykům pražské židovské obce v kontextu českých zemí v druhé polovině 19. a prvních desetiletích 20. století a jde v něm o jazykový posun a otázky jazykových ideologií a loajalit v rámci nejazykové menšiny. Je to nové téma, ale zapadá to do mých zájmů o jazyky a jejich symbolické reprezentace ve veřejném prostoru i jazykové posuny, které jdou ruku v ruce s posuny společenskými. Nějaké projekty jsem na jaře podal u výzkumných nadací, tak jsem zvědav, zda na ně dostanu financování a budu se moci intenzivněji vrátit k nápadům, které jsem formuloval v textech, jež by péčí nakladatelství Karolinum měly vyjít v knize „Literatura v prostoru — prostor v literatuře“.

Peter Zusi is Director of NYU Prague and honorary professor at UCL's School of Slavonic and East European Studies. He is the author of *The Integrity of the Avant-Garde: Karel Teige and the Biography of an Ambition* (Cambridge, England: Legenda, 2024).
Kontakt: *paz2022@nyu.edu*.

Marek Nekula působí na Univerzitě Regensburg, kde vede Bohemicum — Center for Czech Studies. Zabývá se vícejazyčností, jazykovým plánováním, nacionalismem a paměťovými studiemi. Vedle lingvistických prací publikuje také studie literárněvědné a literárněhistorické (mj. monografie *Smrt a zmrtvýchvstání národa — Sen o Slavíně v české literatuře a kultuře*, 2017, edice *Třetí prostor české literatury*, 2024). Opakovaně se vrací k dílu Franze Kafky. Na monografii *Jazyky Franze Kafky* (2003) navázala kniha *Franz Kafka and His Prague Contexts* (2016), která v roce 2021 vyšla také francouzsky.
Kontakt: *marek.nekula@ur.de*.

Škrabal, Michal / Štěpánková, Barbora / Skoumalová, Hana (eds.) (2025): *Korpus třicetiletý*. Praha: NLN. 270 stran. Studie z korpusové lingvistiky 30. ISBN 978-80-7422-137-8.

Téměř přesně dvacet let po založení řady *Studie z korpusové lingvistiky* vyšel její třicátý svazek, kterým se — dle vyjádření jejích editorů — tato řada uzavírá. Publikace přináší dvacet textů, které dokumentují třicet let české (a stručně i slovenské) korpusové lingvistiky a v bohaté tematické pestrosti prezentují v případových studiích využití různých metod a nástrojů. Texty mohou být inspirací nejen pro další empirický lingvistický výzkum, ale i pro jazykovou výuku. Vzhledem k omezenému prostoru podrobněji okomentuji jen příspěvky, které jsou nejrelevantnější pro výuku češtiny jako cílového jazyka.

V článku Vladimíra Petkeviče *Prehistorie psaná korpusem. Od Počítačového fondu češtiny po fanfáry pro korpus (1987–2000)* se dozvídáme o průkopnických krocích prof. Františka Čermáka a jeho spolupracovníků, které vedly k vybudování Českého národního korpusu (ČNK), a o některých překážkách, které jim stály v cestě. Text Jana Hajiče, Evy Hajičové a Marie Mikulové nazvaný *30 let budování korpusů* shrnuje, jaká korpusová data a jaké nástroje vznikly na českých pracovištích a především na Ústavu formální a aplikované lingvistiky Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy. Řeč je především o Pražských závislostních korpusech, jež jsou v celosvětovém měřítku unikátní co do rozsahu a komplexnosti anotace. Nechybí stručný přehled nástrojů, které může využívat i každý lingvista, student a učitel. Jsou to mj. valenční slovníky Vallex a PDT Vallex, nástroj pro morfologickou analýzu MorphoDita, nástroj pro tokenizaci, morfologické značkování a syntaktickou analýzu UDPipe nebo projekt DeriNet, který mapuje slovotvorné vztahy v češtině.

Paralelně můžeme sledovat milníky budování slovenských korpusů, a to díky článku Radovana Garabíka, Jany Levické, Vladimíra Benka a Miroslava

Zumríka *Vznik a rozvoj slovenských korpusových zdrojov v kontexte česko-slovenskej spolupráce.* Kromě informací o Slovenském národním korpusu se dozvídáme i o rodině internetových korpusů Aranea (27 jazyků včetně češtiny), o slovenském slovníkovém portálu nebo o vyhledávači sémanticky blízkých slov, který je k dispozici taktéž pro 27 jazyků včetně češtiny.

Článek Pavla Vondřičky *Projekt InterCorp v proměnách* popisuje proměny výběru textů do korpusu InterCorp, jejich akvizice, jejich zpracování a vyhledávání v textech a zamýšlí se i nad budoucností projektu, který se v posledních letech, mimo jiné z finančních důvodů, musel významně proměnit. Tomáš Káňa se v textu *InterCorp & co. — Co se všechno nestihlo* zabývá mj. rolí korpusů ve vzdělávání učitelů a konstatuje, že se budoucí vyučující jazyků v Česku s korpusy systematicky bohužel příliš neseznamují a že se situace za posledních cca 20 let v tomto směru výrazně nezměnila. Klára Pivoňková a Martin Stluka ve svém textu *Korpusy DIA a jejich využití* pojednávají o diachronních korpusech a o specifických řešeních, která si tyto korpusy žádají.

Adrian Jan Zasina v textu *Typologie korpusových cvičení a jejich automatické generování pomocí AI* navrhuje novou typologii korpusových cvičení pro studenty jazyků a experimentuje s tvorbou cvičení pomocí umělé inteligence, konkrétně pomocí modelu GPT Corpus Linguist, který pracuje s vybranými korpusy ČNK. Ukazuje, že ve výstupech je řada chyb a problematických příkladů, že AI používala korpusová data nedůsledně a vyvozovala chybné závěry o typických problémech polských a korejských studentů češtiny. Autor proto AI jako pomocníka sice doporučuje, ale nabádá k obezřetnosti a konstatuje, že je třeba zevrubně popsat charakteristiky češtiny nerodilých mluvčích se zaměřením na jazykové úrovně a mateřský jazyk.

Příspěvek Jiřího Miličky *Subjektivita umělé inteligence a robotů v českém jazykovém diskurzu: korpusová analýza let 2010–2023* je experimentem v oblasti spolupráce člověka a umělé inteligence. Autor je zde v roli iniciátora výzkumu a původce metodologického rámce, dále se umělou inteligencí „nechává úkolovat“ a závěry několika entit AI koordinuje, koriguje a kriticky komentuje. Ukazuje tak proměnu vztahu mezi člověkem a AI a poukazuje na úskalí jejich spolupráce.

Také ostatní články můžeme vnímat jako inspirativní případové studie. Klára Osolsobě a Hana Žižková zkoumají nesynkretické tvary typu *Minervino zrado / zrado Minervino*. Dominika Kováříková ukazuje, jak

může být morfologická anomálie indikátorem idiomatického užití slova, konkrétně jak je nadprůměrný výskyt slova v dativu klíčem k odhalení konstrukce typu *být k mání, být k nevydržení*. Jaroslav David a Jana Davidová Glogarová se zabývají současnými podobami exonym pro místní jména z německy mluvících zemí (např. *Basel* vs. *Basilej*) a navrhují jejich novou klasifikaci. Michal Místecký prezentuje kvantitativní analýzu slovních druhů v antisystémových médiích a nastiňuje možnosti výzkumu, které by vedly k vytvoření softwaru pro identifikaci textů pro tato média typických. Lenka Fárová se zabývá finskými frazémy typu *jollakulla ei ole kaikki X:t Y:ssä* (např. *všichni muminci nejsou v údolí*, česky *nemít všech pět pohromadě*) a Irene Elmerot, Tora Hedin a Jonáš Thál zkoumají překlady švédského genderově neutrálního zájmena *hen.* Dvě sondy do oblasti mluvené češtiny (mj. výskyt koncovky *-oj* v dativu a lokálu singuláru mužských životných substantiv) přináší Martina Waclawičová. Hana Goláňová a Andrea Halaštová referují o korpusu argentinské češtiny. Michal Škrabal a Katja Brankačkec dokládají na hornolužickém jazykovém materiálu, jakou hodnotu má i vcelku malý korpus, a ukazují možnosti jeho propojení se slovníkovým softwarem. Barbora Štěpánková a Marie Mikulová se zabývají anotací částic v Pražském závislostním korpusu, Daniel Zeman představuje sbírku korpusů Universal Dependencies jako zdroj pro výzkum jazykové typologie a Barbara Mertins se zamýšlí nad vztahem a průsečíky korpusové lingvistiky a sociolingvistiky.

Nezbývá než ocenit přínos této publikace i celé ediční řady a popřát české korpusové lingvistice, aby se jí nadále dařilo a aby korpusové nástroje dále nacházely nové nadšené uživatele.

Miroslav Pošta, Praha.
Kontakt: mirek@babylonia.cz.

Ivačić, Matija / Kohoutková, Zdeňka / Kos, Suzana / Ribarova, Slavomira / Sajko, Laura / Vuković, Petar (eds.) (2026): *Migracije. Zbornik radova s Međunarodne bohemističke znanstvene konferencije.* Zagreb: Srednja Europa, 390 stran. ISBN: 978-953-387-071-7.

Termín *migrace* v základním pojetí označuje proces, při němž se jednotlivci či celé společenské skupiny přemísťují za účelem změny místa pobytu — sborník *Migracije* však toto vymezení svým tematickým rozpětím výrazně přesahuje. Ve svazku nalezneme pětadvacet příspěvků reflektujících exil, utváření identity, jazykový kontakt či přesuny motivů a významů mezi literárními díly. Vedle literárněvědných a lingvistických prací jsou zastoupeny také studie zaměřené na historii, kulturní historii a didaktiku. Úvodní slovo přitom zasazuje zvolené téma do souvislosti s primárně aktuálními společenskými změnami, jež se promítají do jazyka i literatury a stávají se předmětem bohemistického výzkumu.

Ve dnech 26.–27. září 2024 se konala pod záštitou Katedry bohemistiky Filozofické fakulty v Záhřebu druhá Mezinárodní bohemistická vědecká konference. Akce navázala na úvodní ročník z roku 2021 a tentokrát proběhla ve spolupráci s Mezinárodní konferencí mladých bohemistů Bohemikon. Obou konferencí se celkem zúčastnilo 34 badatelů z České republiky, Chorvatska, Maďarska, Polska, Slovinska a Srbska. Předkládaný sborník vychází z konferenčních referátů, které zazněly v češtině, chorvatštině, angličtině a srbštině. Dominujícím jazykem publikovaných textů pak je čeština, doplněná o příspěvky v chorvatštině a srbštině.

Redakční uspořádání nepracuje s pojmenovanými tematickými oddíly a v úvodu postrádá vysvětlení celkové koncepce či návaznosti příspěvků. Abychom však obsah svazku přehledněji představili, rozlišujeme v následujícím přehledu tři základní okruhy: literárněvědný, lingvistický a didaktický a historicko-kulturní. Toto pracovní členění vychází výhradně z tematického zaměření jednotlivých příspěvků; nevypovídá tedy o jejich případné metodologické či teoretické spřízněnosti. Krátký rozsah předkládané zprávy

i vysoká pestrost jednotlivých článků dovolují v následujícím přehledu pouze načrtnout, jaká témata sborník přináší.

Literárněvědný okruh otevírá Michal Bauer tématem migrací v současné české próze; Joanna Derdowska pojednává o exofonním psaní v češtině a Martina Halamová o formování kulturní identity Viktora Fischla. Matija Ivačić obrací pozornost k obrazům Chorvatska a Chorvatů ve vybraných povídkách Jaroslava Haška. Ivana Kočevski spojuje označení intertextuálních „migrací" s románem *Inženýr lidských duší*, zatímco Ladislav Nagy se zabývá vztahem Edith Templetonové k české literatuře. Problematika exilu a národní identity se objevuje v příspěvcích Jany Kolářové a Jany Vrajové. Hasan Zahirović pak užívá pojem vnitřní migrace ve vztahu k dramaturgické stavbě Čapkova *Krakatitu*.

Do druhého okruhu zařazujeme příspěvky z oblasti lingvistiky a didaktiky. Žaneta Dvořáková se věnuje etnonymům v češtině, Lucie Jílková ukrajinštině v jazykové krajině Prahy a Zdeňka Kohoutková jihoslovanským zoologickým přejímkám v obrozenecké češtině. Marie Kopřivová spolu s Lucií Saicovou Římalovou sledují reflexi migrace v současných textech, Miloslav Vondráček na základě dat Českého národního korpusu nahlíží na proměny vnímání migrace a sémantické posuny v označování migrantů v různých historických kontextech. Určité tematické vybočení v tomto bloku představuje příspěvek Katariny Mitrićević-Štepanek; autorka se věnuje lexikálnímu rozboru detektivní prózy *Hříchy pro pátera Knoxe* Josefa Škvoreckého, přičemž její příspěvek s ústředním migračním tématem sborníku věcně nesouvisí. Slavomira Ribarova, Ivana Kurtović Budja a Josip Lasić zachycují kontakt češtiny a chorvatštiny na dalmatském pobřeží, Sergej Skorvid porovnává česká přistěhovalecká nářečí v postsovětském prostoru s mluvou Čechů na Daruvarsku. Petar Vuković pojednává o migraci a adaptaci pojmu autonomie standardního jazyka a Michaela Pešková o zvládnutí češtiny jako integrační strategii migrantů.

Historické a kulturněhistorické zaměření zastupuje Kristýna Grubhoffer Hanusová studií o italských vysídlencích v českém exilu během první světové války. Václav Grubhoffer vychází z italských pohledů na Čechy ve 20. letech 17. století a sleduje jejich dobový obraz v italských pramenech. Jiří Hrabal pak obrací pozornost k českým cestopisným textům z Dalmatského království. Jiří Jelínek sleduje spojení stěhování národů v české publicistice a umělecké tvorbě mezi lety 1900 a 1914. Dva příspěvky se vztahují k pro-

středí Záhřebu: Marijan Lipovac představuje Leopolda Geitlera v souvislosti se vznikem záhřebské slavistiky, Andor Mészáros se zaměřuje na osobnost Gizelly Tarczay, maďarské studentky záhřebské univerzity, jejíž život poznamenala migrační zkušenost v době po rozpadu Rakouska-Uherska.

Již podle názvů studií je patrné, že z hlediska tematického mají značný časový a geografický rozptyl. Nejstarší zachycené období představují témata pobělohorského exilu a italského obrazu českých zemí ve 20. letech 17. století; jiné příspěvky směřují k počátku 20. století a k první světové válce. Současnost vstupuje do svazku prostřednictvím české prózy, pražské jazykové krajiny nebo integračních strategií migrantů. Prostorově je pozornost věnována českým zemím, Záhřebu, Dalmácii, Daruvarsku a postsovětským oblastem.

Za přínosné lze považovat fakt, že tato publikace prostřednictvím zmíněných příspěvků rozšiřuje pojetí pojmu *migrace*, s nímž nepracuje pouze v kontextu pohybu v prostoru. Zahrnuje také přechod mezi jazyky, přebírání odborných pojmů, odkazování mezi texty či proměnu literárních postav. Právě toto významové rozpětí umožňuje uvést do společného rámce studie zaměřené na literaturu, jazyk, kulturní kontakty a dějiny. Sborník sice neobsahuje samostatné tematické oddíly, je však pozoruhodné sledovat paralely mezi jednotlivými příspěvky, které se v rámci celku vzájemně doplňují a propojují. Lze se proto domnívat, že již samotná ústní prezentace referátů v konferenčních blocích podnítila přínosnou odbornou diskusi. Vzhledem k širokému tematickému záběru publikace nabízí cenné podněty a lze ji vřele doporučit bohemistům, slavistům i dalším zájemcům o česko-chorvatské a širší středoevropské kulturní vazby.

Nela Merva,
Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta MU, Brno.
Kontakt: nela.merva@gmail.com.

Ozvučená nářeční mapa jako výsledek školní aktivity

Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR ve spolupráci s Vysokým učením technickým v Brně a Univerzitou Palackého v Olomouci pořádá od roku 2023 školní aktivitu s názvem *Staň se superdialektologem* (podrobně online). Zapojit se do ní mohou školáci druhého stupně základních škol a také škol středních, a to jako jednotlivci nebo třídní kolektivy. Cílem dané akce je přizvat k dokumentaci teritoriálních dialektů češtiny a vůbec běžně mluveného jazyka zástupce mladších generací, kteří tak mají možnost nejen poznat různé podoby svého rodného jazyka, ale také navázat spojení s lidmi ve svém okolí, vést s nimi rozhovor a dozvědět se mnoho zajímavého třeba o jejich životním osudu, zkušenostech a názorech. Aktivita slouží mj. k prohlubování mezigeneračních kontaktů; ideálními mluvčími, s nimiž lze interview vést, jsou totiž prarodiče nebo starší lidé vůbec, kteří nejlépe zachovávají tradiční formu dialektů.

Zadání aktivity je jednoduché; cílem školáků — „superdialektologů" — je pořídit zvukovou nahrávku o délce minimálně 10 minut, a to na mobilní telefon nebo diktafon. Další náležitosti jsou uvedeny na webových stránkách — např. souhlas nahrávané osoby, rady pro eliminaci hluku při nahrávání, též soupis návodných otázek, rozdělených do 12 tematických okruhů, jako jsou historie a současné dění, odívání, škola a vzdělávání, zaměstnání a zájmy aj. Aktuální ročník je tematicky zaměřen na zvyky a tradice; rozhovory se tak nově soustředí nejen na slavení Velikonoc a Vánoc v minulosti a nyní, ale také na zvyky, které mohou mít někdy jen regionální charakter, např. stavění máje, vynášení smrtky, obchůzka lucek, jízda králů, královničky, z novějších třeba pálení čarodějnic či halloween (jakkoli je zařazení posledních dvou jmenovaných aktivit pod „tradice a zvyky" polemické).

Celkově se do aktivity zapojilo již přes dvě stovky školáků, nejvíce nahrávek se sešlo z Moravy a Slezska. Z nahrávek obdržených v prvním ročníku byl sestaven reprezentativní výběr, který byl v roce 2024 zveřejněn v podobě ozvučené mapy. Vzhledem ke sloganu, který provází aktivitu od jejího počátku, totiž *Staň se členem ligy superdialektologů*, byl daný výsledek pojmenován jako *Mapa ligy superdialektologů* (zkráceně *Supermapa*, viz online). Obsahuje 149 záznamů, v nichž vystupuje 65 různých mluvčích z celého českojazyčného území, a to včetně pohraničních oblastí. Celková délka záznamů je téměř 8,5 hodiny. Užívání mapy je intuitivní; stačí kliknout na vyznačený bod v mapě, čímž se otevře přehrávací okno včetně základních údajů k nahrávce (název obce, okresu, popř. části obce; rok pořízení nahrávky; pohlaví mluvčího a rok narození; typ promluvy —

nářeční vs. nenářeční). Mapa může být využívána učiteli českého jazyka doma i v zahraničí, kteří díky ní mohou zpestřit výklad o teritoriálním rozrůznění češtiny. Poslouží také dalším zájemcům o nářečí, kteří si díky ní mohou udělat představu o tom, jak se mluví například ve středních Čechách nebo na Hané, Slovácku či Hlučínsku.

V budoucnu budou vybrané nahrávky zapojeny do připravované databáze nářečních promluv, v níž budou doplněny o přepisy, a také do nářeční fonotéky, která — kromě mnoha dalších funkcí — nabídne i možnost komunitního plnění ze strany široké veřejnosti. Podrobnosti o těchto plánovaných výstupech lze sledovat na webu jamap.cz.

Marta Šimečková, Ústav pro jazyk český AV ČR. Kontakt: simeckova@ujc.cas.cz.

Mapa světové bohemistiky

Mapa světové bohemistiky (BOHEMAP) Ústavu pro českou literaturu AV ČR, dostupná online, usiluje v první fázi o to, představit univerzitní katedry ve světě, kde je odborná bohemistická výuka spojena se soustavnými jazykovými kurzy, katedry, kde působí lektorky a lektoři češtiny vyslaní českým ministerstvem školství, a akademické ústavy. Nabízí také možnost představit v standardizované podobě jednotlivé osobnosti bohemistiky a prostřednictvím bibliografických databází výsledky jejich práce. V dalších fázích bude rozšířena i na širší okruh světových bohemistek a bohemistů a katedry, kde byla bohemistika vyučována v minulosti. Za korektury a rozšíření budou autoři vděčni — po předchozí dohodě — na adrese: dobias@ucl.cas.cz.

Dalibor Dobiáš, Ústav pro českou literaturu AV ČR. Kontakt: dobias@ucl.cas.cz.

IATC Annual Meeting online

IATC will meet online on Saturday, February 20, 2027, 2–3pm ET, during the annual AATSEEL conference. A zoom link will be sent to members prior to the meeting.

Bohemikon — Mezinárodní vědecká konference mladých bohemistů, 24.–25. září 2026 v Záhřebu

Mezinárodní vědecká konference mladých bohemistů Bohemikon v současné době představuje jednu z nejvýraznějších iniciativ podporujících odborný růst studentů bohemistiky na evropské úrovni. Vznik této konference je spojen s aktivitami studentů češtiny na Filozofické fakultě Univerzity v Záhřebu, kde se z potřeby vytvořit platformu pro sdílení studentských výzkumů zrodila myšlenka pravidelného odborného setkávání. První ročník se uskutečnil v roce 2022 a již od počátku bylo zřejmé, že nejde pouze o lokální událost, nýbrž o ambiciózní projekt s mezinárodním přesahem. Organizace konference je specifická tím, že ji primárně zajišťují samotní studenti záhřebské bohemistiky, a to pod odborným dohledem akademických pracovníků katedry bohemistiky. Tento model umožňuje nejen získání organizačních zkušeností, ale také aktivní zapojení do akademické komunity již v rané fázi studia.

Počet účastníků konference roste. Prvního ročníku v roce 2022 se zúčastnilo přibližně třicet studentů, druhý ročník v roce 2023 již potvrdil mezinárodní charakter konference, kdy se zapojilo přes třicet zahraničních účastníků a zároveň byla poprvé výrazněji uplatněna hybridní forma, kombinující prezenční a online účast. Dnes se počet účastníků pohybuje zhruba mezi třiceti a padesáti; hybridní model byl ponechán, ačkoli se většina účastní akce přímo na místě.

Tematicky je konference otevřena širokému spektru bohemistických disciplín, což podporuje komplexnější pohled na bohemistiku jako celek. Zastoupena je lingvistika v synchronním i diachronním pohledu, literární věda, translatologie i kulturní studia; tematické zaměření se i nadále rozšiřuje o aktuální otázky, jako jsou migrace v literatuře nebo interdisciplinární přístupy propojující jazyk, kulturu a společnost.

Zatímco u mnoha konferencí má doprovodný program spíše okrajový charakter, v případě Bohemikonu tvoří integrální součást celé akce. Komentované prohlídky, společenská setkání a neformální aktivity podporují budování mezinárodní komunity a přispívají k dlouhodobé spolupráci mezi účastníky. V tomto ohledu se Bohemikon blíží spíše modelu letních škol či workshopů než klasických konferencí.

Specifikem akce je také absence hodnocení a ocenění příspěvků. Mnohé studentské konference, zejména doktorandské, mají soutěžní charakter a udělují ceny za nejlepší příspěvky. Bohemikon se od tohoto modelu spíše odklání a klade důraz na kolegiální sdílení a odbornou zpětnou vazbu. Tento přístup podporuje

inkluzivní prostředí a snižuje tlak na výkon, což může být pro začínající badatele výhodné. Na druhé straně absence formálního ocenění může být vnímána jako limit z hlediska motivace či viditelnosti nejkvalitnějších výstupů.

Zatímco řada studentských konferencí v oblasti bohemistiky či slavistiky zůstává převážně národní, případně regionální, Bohemikon od počátku akcentuje mezinárodní dimenzi a pravidelně zapojuje účastníky z několika evropských zemí.

Celkově lze Bohemikon vnímat jako důležitý nástroj rozvoje současné bohemistiky. Na akademické úrovni poskytuje prostor pro prezentaci prvních výzkumných výsledků a podporuje interdisciplinární dialog. Na pedagogické úrovni rozvíjí prezentační a argumentační schopnosti studentů a umožňuje jim získat zkušenosti s organizací vědeckých akcí. Neméně důležité je, že akce funguje jako prostor pro vytváření mezinárodní sítě mladých bohemistů, kteří se setkávají opakovaně a navazují dlouhodobé profesní i přátelské vztahy.

V neposlední řadě má Bohemikon i symbolický význam. Představuje důkaz vitality oboru a aktivního zapojení mladé generace. To, že konferenci organizují studenti bohemistiky, vysílá jasný signál o životaschopnosti a atraktivitě oboru i mimo tradiční centra. Pokračování této iniciativy tak posiluje prestiž bohemistiky jako dynamického a otevřeného vědeckého pole. Pátý ročník Bohemikonu se koná 24.–25. září 2026 v Záhřebu, další ročník se plánuje na podzim roku 2027.

Zdeňka Gjud, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
Kontakt: zdenka.kohoutkova@gmail.com.

Call for Papers: Twenty-Sixth Annual Czech and Slovak Studies Workshop, April 16–17, 2027, Columbia University

The Twenty-Sixth Annual Czech and Slovak Studies Workshop, to be held at the Harriman Institute of Columbia University in the City of New York on April 16–17, 2027, welcomes papers on Czech and Slovak topics, broadly defined, in all disciplines. In the past, our interdisciplinary conference has drawn participants from diverse institutions in North America and Europe. Areas of interest have included anthropology, architecture, art, economics, education, film, geography, history, Jewish studies, literature, music, philosophy, politics, religion, sociology, and theater. Presentations of work in progress are appropriate for the workshop format of this conference. Junior faculty, post-docs and advanced graduate students

are particularly encouraged to apply. Hotel accommodation will be provided for out-of-town participants presenting at the workshop. Some travel assistance will be available, primarily for graduate students.

The deadline for submitting proposals is December 14, 2026. The steering committee will review proposals and contact applicants by mid-January 2027. Applications should include: Abstract of approximately 250 words that includes your name and the title of your paper; Curriculum vitae Please also indicate if you have attended a Czech and Slovak Studies Workshop in the past.

Application materials, as well as any questions, should be emailed to Chris Harwood at cwh4@columbia.edu with the subject heading "Czech and Slovak Studies Workshop."

We look forward to your proposals.

Chris Harwood, Columbia University. Kontakt: cwh4@columbia.edu.

XV. pracovní setkání lektorek a lektorů češtiny jako cizího jazyka na univerzitách v německojazyčném prostoru (březen 2026)

Češtinu jako cizí jazyk nabízí v německojazyčném prostředí několik akademických pracovišť. Většina z lektorů, kteří zde češtinu učí, se každoročně schází na pracovních setkáních, která jim nabízejí ideální možnost dalšího sebevzdělávání, ale i platformu pro výměnu zkušeností, nápadů a spolupráci (např. při literárních čteních, při hostování v kurzech češtiny nebo při propagaci letních škol a workshopů pro studující). XV. setkání, jež se tentokrát konalo na univerzitách v Erfurtu a Jeně a které organizovala tamní lektorka Aneta Bučková, se účastnilo 12 lektorek z Německa, 2 lektorky zastupovaly Rakousko a patnáctým aktivním účastníkem byl literární vědec Zbyněk Fišer z Brna. Zastřešujícím tématem setkání byla v souladu s výzvou Česko-německého fondu budoucnosti, který akci finančně podpořil, *Literatura jako médium pro výuku jazyků a mezikulturní dialog*.

Program pečlivě připraveného třídenního březnového setkání na obou durynských univerzitách byl nabitý nejen obsahově, ale i energií. Vedle spíše teoreticky orientovaných přednášek (např. na téma *Přeložená literatura v kontextu vysokoškolské pedagogiky*) jsme totiž intenzivně pracovali s vybranými literárními texty (a ilustracemi) ve workshopech s dramapedagogickými prvky, a to na pozadí interkulturní didaktiky a holistické výuky fonetiky. Měli jsme tak možnost

změnit perspektivu výukového procesu a pod vedením zkušených vedoucích opět vklouznout do role učících se.

Dalším bohatým zdrojem impulsů a nápadů pro vlastní výukovou praxi pak byly příspěvky samotných lektorů, které potvrdily mnohé: Že i s neadaptovanými literárními texty je možné pracovat na všech jazykových úrovních, a dokonce i v úvodních hodinách češtiny, kdy je znalost jazyka minimální. Že literární texty do kurzů každopádně patří, přestože kurikula běžných kursů češtiny jako cizího jazyka se seznamováním studujících s českou literaturou příliš nepočítají. Že vedle pohádek a textů Karla Čapka, které jsou v učebnicích češtiny zastoupeny poměrně často, existuje široká škála dalších vhodných literárních textů, které studující dokážou nadchnout a které jim pomáhají prokouknout i lecjakou záludnost češtiny. Že i literární texty mohou podpořit automatizaci nově naučeného, pokud jsou dobře vybrány, a že i literatura může přispět k intenzivnější práci s cizím jazykem a reáliemi a podpořit tak zájem o českou kulturu, což je jistě jeden z cílů našeho lektorského snažení.

Fakt, že literatura představuje obrovský (vlastně nevyčerpatelný) zdroj vhodných textů pro cizojazyčnou výuku, potvrdil i blok s názvem *Literární jednohubky v jazykové výuce*, kde měl každý z nás možnost představit jeden literární text a konkrétní práci s ním. Jistě není náhoda, že ani jeden z textů se neopakoval a že každý z nás si vybral jiného autora. Rovněž postupy práce s vybranými texty byly opravdu velmi rozmanité. Opět jsme se shodli na tom, že učebnicové texty má smysl doplňovat texty literárními, a to jak adaptovanými, tak neadaptovanými.

Oficiální program byl završen veřejně přístupnou akcí v knihkupectví Thalia v Jeně s názvem *Nové hlasy z Česka — literární čtení a beseda s překladatelkami Danielou Pusch a Susou Wolfrum*, která publikum jen utvrdila v tom, že český literární provoz nespí a že se všichni můžeme těšit na letošní knižní veletrh ve Frankfurtu, jehož čestným hostem je právě Česká republika.

Takže: Literatura? Ve výuce češtiny jako cizího jazyka v univerzitních kurzech v každém případě!

Dagmar Žídková-Gunter, Institut für Slavistik, Universität Leipzig.
Kontakt: dagmar.zidkova@uni-leipzig.de.

26th Annual Czech and Slovak Studies Workshop, April 23–25, 2026

The 26th Annual Czech and Slovak Studies Workshop, held from April 23–25, 2026 at the University of Nebraska–Lincoln, brought together scholars and graduate students working across disciplines related to Central and Eastern Europe. The workshop provided a dynamic and collaborative environment for presenting research and fostering intellectual exchange.

The event opened on April 23 with a pre-workshop guided tour of the Nebraska State Capitol led by Dr. Stephen Lahey, followed by a welcome dinner that encouraged informal discussions among participants. The evening program featured a public roundtable titled "Bohemian Jewishness: From Poetics to Politics," with Veronika Tuckerová and Jacques Rupnik, moderated by the conference organizers, Ari Kohen (Department of Political Science and Harris Center for Judaic Studies) and Hana Waisserová (Department of Modern Languages and Literatures). This was followed by a keynote lecture by Jindřich Toman on nineteenth-century Jewish culture in Bohemia.

The second day focused on interdisciplinary panels addressing themes such as memory, nationalism, literature, and ethics. Presentations ranged from historical analyses of postwar violence to linguistic and literary studies. A highlight of the day was the Belousek Literary Feast, featuring presentations by Alena Jirásek on Josef Čapek's concentration camp poetry, Stephen Lahey on Josef Váchal's *Krvavý román*, and Jaroslav Olša Jr. on Czech American science fiction writer Miloslav (Miles) J. Breuer.

The final day began with engaging panels on topics such as antisemitism, memory, and historical trauma, followed by a group trip to Wilber, Nebraska, a center of Czech American heritage. The visit included the Wilber Czech Museum, offering insight into immigrant cultural preservation. The afternoon continued at Sokol Hall with a performance by The Accordionettes and an engaging polka dance workshop led by Sheryl Kastanek. Participants also explored local cultural sites before concluding the visit with a traditional Czech dinner at the Foxhole Tavern.

The workshop concluded with a screening of *The Art of Dissent*, directed by James D. Le Sueur, followed by a discussion joined by Veronika Tuckerová and Jacques Rupnik.

Overall, the workshop successfully combined rigorous academic discussion with cultural immersion, highlighting the continued relevance of Czech and Slovak studies within broader transnational and interdisciplinary contexts.

Among the workshop sponsors were the Department of Modern Languages and Literatures, the Harris Center for Judaic Studies, and the Czechoslovak Studies Association.

Bita Takrimi, Northwestern University. Kontakt: bitatakrimi2028@u.northwestern.edu.

Významní (moravští) autoři ve výuce češtiny jako cílového jazyka. Pracovní setkání řezenského Bohemica a Katedry ČJL Pedagogické fakulty MU (květen 2026)

Ve dnech 4.–8. května 2026 se konalo již tradiční pracovní setkání členů Centra českých studií Bohemicum na Univerzitě Regensburg se skupinou brněnských kolegů z Katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Literární vědci a lingvisté, všichni zároveň vysokoškolští vyučující, tak po roce opět společně diskutovali aktuální otázky oboru i pedagogické praxe.

V letošním roce byly předmětem jednání hlavně dva tematické okruhy: 1) Významní (moravští) literáti ve výuce ČCJ a 2) Detektivky, kriminalita a zločin. Konkrétně byla témata a možnosti jejich využití v praktické výuce jazyka rozvinuta v příspěvcích s názvy „Významní (moravští) literáti v učebnicích češtiny pro cizince“, „Ivan Blatný — spisovatel i literární postava“, „Josef Škvorecký jako teoretik a autor české detektivky“, „Označení policistů v brněnské mluvě“, „Od knižní detektivky k filmovému thrilleru: Michal Sýkora“ či „Stylizace regionální mluvy v uměleckém textu“. Některé diskutované a poté zdidaktizované literární texty, filmové ukázky a další podněty pak byly otestovány ve výuce jazykově již pokročilých řezenských studentů.

Účastníci setkání tak mimo jiné navázali na dřívější spolupráci v oblasti českých reálií a jejich výuky, syntetizovanou v publikaci editorů M. Lollok — M. Nekula — K. Šichová (eds.): *Reálie a čeština jako cílový jazyk* (Akropolis, 2025).

V rámci evaluace se všichni přednášející shodli, že témata spojená s výukou literatury a reálií ve výuce češtiny jako cílového jazyka jsou nosná a vhodná i pro další setkávání.

Marek Lollok, Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta MU Brno. Kontakt: lollok@ped.muni.cz.

VII. kongres světové bohemistiky

Na přelomu června a července letošního roku (29. 6. – 3. 7. 2026) se budova Akademie věd ČR na Národní ulici v Praze stala hlavním dějištěm VII. kongresu světové bohemistiky s podtitulem *Literatura a jazyk(y) v dialogu*. Setkali se zde badatelé z pětadvaceti zemí světa, kteří ve svých příspěvcích a diskuzích vyvažovali historický materiál materiálem současným. Vedle panelů věnovaných starší české literatuře, baroku či národnímu obrození tak rezonovaly otázky současné prózy, autofikce, ekokritiky i vztahu literatury a umělé inteligence. Program zahájil celodenní workshop zaměřený na využití AI v současném bohemistickém výzkumu, určený především postgraduálním studujícím. Ten se věnoval novým metodám, příležitostem i výzvám a otevřel debatu o proměně způsobů zkoumání jazyka a literatury v kontextu digitálních technologií.

Výraznými tématy kongresu byla problematika kulturní mobility, exilu a vícejazyčnosti, přítomná napříč celým programem. Účastníkům se naskytla příležitost porovnat různé pohledy v rámci odborných bloků i doprovodného večerního programu. Pozornost byla věnována nejen Milanu Kunderovi, Jiřímu Grušovi či Patriku Ouředníkovi, ale také dosud méně reflektovaným autorkám československé emigrace, například Ireně Brežné nebo Libuši Moníkové. Na exil jednotlivé příspěvky nahlížely jako na modelovou situaci umožňující promýšlet otázky identity, autorství a překladu. K tématu přispěla i spisovatelka a literární vědkyně Sylvie Richterová — v rámci autorského večera věnovaného její tvorbě v Knihovně Václava Havla se rozpoutala živá diskuze o ženách-imigrantkách a jejich postavení v univerzitním prostředí. Kongres se tak stal prostorem pro vzájemné odborné i zkušenostní obohacení a přinesl nové impulsy pro bohemistická studia.

Významnou součástí programu byla témata spjatá s Pražským lingvistickým kroužkem a českým strukturalismem, kterým byly věnovány čtyři navazující panely v Goethe-Institutu. Příspěvky i následné rozpravy potvrdily, že odkaz kroužku je v současném výzkumu stále přítomný — účastníci k němu přistupovali z nových perspektiv, ať už v kontextu jeho mezinárodní recepce, nebo s ohledem na rozvoj digitálních technologií. Nebyla opomenuta ani samotná výuka českého jazyka a literatury, reflektovaná v rámci diskuzního panelu k postavení češtiny a její výuce na zahraničních univerzitách (např. v Nebrasce, New Yorku, v německém Münsteru, italském Udine nebo na pařížské Sorbonně). V následné debatě bohemistů-vyučujících češtiny jako cizího jazyka z panelu i z publika zazněly další zkušenosti z univerzitní výukové praxe. Bylo rovněž zmíněno, že se situace

na jednotlivých pracovištích různí a v nadcházejícím období se rozhodne o další podobě nebo samotné existenci zahraniční bohemistiky. V rámci tohoto panelu byla krátce představena i organizace IATC.

Zahraniční výzkum vnesl do českého prostředí nové impulsy, díky nimž lze současnou bohemistiku vnímat jako mezinárodní síť s cennými mezioborovými přesahy. Vzhledem k názorové pestrosti a řadě otevřených otázek bude zajímavé sledovat, kam se diskurz posune na dalším ročníku v roce 2030.

Nela Merva, Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakultra MU Brno.
Kontakt: nela.merva@gmail.com.

The 4th Greifswald Bohemicum, September 7–12, 2026

The Greifswald Bohemicum is a week-long international summer school organized by the University of Greifswald and the Alfried Krupp Research College Greifswald, in cooperation with Masaryk University in Brno, focusing on Czech literature, language and history. This year's focus was on the interplay between poetry and politics in Czech literature and culture since 1945.

Politics and art are closely intertwined. In the formerly socialist countries of Eastern, South-Eastern and Central Europe, this interdependence manifested itself in the post-war period primarily through state intervention in cultural life, and after the fall of communism, primarily through the exploration of relevant socio-political themes.

Both aspects were covered at the Bohemian Summer School: on the one hand, the socio-cultural characteristics and their impact on literature and film in Czechoslovakia after 1945; on the other, an examination of pressing contemporary issues in literature and the visual arts: the Holocaust and displacement, the culture of remembrance, equality and environmental issues.

Seminars were led by Michal Bauer (České Budějovice) on the topic of *The Power of Ideology and the (Powerlessness) of Literature*, by Alena Šidáková Fialová (Praha) on *What Can Stories Bear? Trauma, Identity and Crisis in 21st-century Czech Literature*, and Tereza Dědinová (Brno), *Nature, People, and Climate: Czech Literature from an Environmental Perspective.*

Evening lectures in German and English included an opening lecture by Lukáš Houdek (Prague), *Can Art Heal Social Traumas?* and a lecture by Zbyněk Fišer

(Brno), *Czech Independent Literature and Culture in the Samizdat Era: Books, Publishers, Journals, Technologies and Themes.*

Mentorship by Zbyněk Fišer (Brno), Anne Hultsch (Greifswald), Andreas Ohme (Greifswald) and Ivana Terš Čechová (Greifswald).

Ivana Terš Čechová / Andreas Ohme, Lektorat Tschechisch, Lehrstuhl für Slawische Literaturwissenschaft, Universität Greifswald. Kontakt: ivana.terscechova@uni-greifswald.de.

MEMBER NEWS

Masako Fidler
Received, in February, a gold medal from the Philosophical Faculty at Charles University "for her exceptional contribution to the development of Czech studies, the teaching of Czech in the USA, and in particular for her merits in developing comprehensive cooperation" between the Faculty and Brown University.

Frank Y. Gladney
Now settled with his family in Tempe AZ, Frank Gladney is still working on the Russian verb.

Susan Kresin
Long-time IATC member and editorial board member Susan Kresin (UCLA) received the Excellence in Teaching Award from the American Association of Teachers of Slavic and East European Languages.

Marek Nekula and Neil Bermel
Received the Josef Dobrovský Honorary Medal from the Czech Academy of Sciences for Merit in the Philological and Philosophical Sciences this June.

Kateřina Šichová
Received from the Czech Academy of Sciences the *Josef Dobrovský Fellowship* for sociolinguistic research on the topic of *(Ne)přechylování příjmení žen optikou jazykového managementu*.
With Martin Šemelík, published the article *„Co není, může být." Přísloví ve výuce češtiny jako cílového jazyka*.

Adrian Jan Zasina
Received a three-month scholarship from the University Academic Alliance in Taiwan as a visiting scholar at National Chengchi University in autumn 2025. Published two articles: *Automatic Generation of Corpus-Based Exercises Using Generative AI* (https://aclanthology.org/2025.rocling-main.9.pdf) and *The Representation of Taiwan in Czech Online Media Discourse between 2017 and 2020* (https://doi.org/10.34616/ajmp.2025.28.14).